

Кириченко Олег Вікторович
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ

Одним із різновидів злочинів проти громадської безпеки є неправдиві повідомлення про загрозу громадській безпеці, які набули в сучасних умовах характеру своєрідної епідемії. Так, ст. 259 КК України передбачає кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, тобто за завідомо неправдиве повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками. При цьому суспільна небезпечність цього злочину полягає в тому, що завідомо неправдиве повідомлення про небезпеку порушує нормальний ритм життя суспільства і держави, вносить елементи дезорганізації у діяльність підприємств, установ і організацій, порушує роботу транспорту, породжує неправдиві чутки, поширює паніку серед населення, завдає значної економічної шкоди державі.

Основним безпосереднім об'єктом зазначеного злочину є загальна громадська безпека. Окрім громадської безпеки, цей злочин завдає шкоди або ставить під загрозу настання такої шкоди й іншим цінностям, котрі є додатковими безпосередніми його об'єктами, до яких можна віднести, наприклад, життя та здоров'я громадян, власність. Однак життя та здоров'я громадян будуть додатковими об'єктами цього злочину тільки у тому випадку, коли в діях суб'єкта буде відсутній умисел на позбавлення життя та заподіяння шкоди здоров'ю громадян. За наявності такого умислу вчинене утворить склад вбивства або тілесного ушкодження, до якого й увійдуть означені об'єкти. Додатковий об'єкт злочину, що досліджується, є факультативним, оскільки цінності, які його утворюють, зазнають шкоди не в усіх випадках його вчинення.

Предметом неправдивого повідомлення про небезпеку є інформація, яка містить відомості про відсутність небезпеки як необхідного компонента громадської безпеки. Впливаючи на неї шляхом перекручення її змісту (тобто перетворюючи правдиву інформацію на неправдиву), суб'єкт вчинює злочин, передбачений ст. 259 КК України.

Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності має такі ознаки: 1) містить вигадані відомості про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками, про стихійне чи інше загальне лихо (землетрус, викид радіоактивних речовин, наявність отруйних речовин у громадських місцях, які ставлять під загрозу життя та здоров'я громадян, епідемія тощо); 2) характеризується правдоподібністю і може сприйматися тими, кому воно адресовано, як реальна загроза безпеці; 3) заявникові заздалегідь відомо про відсутність загрози безпеці в дійсності.

Об'єктивна сторона основного складу цього злочину включає в себе суспільно небезпечне діяння – «повідомлення» та засіб вчинення злочину – «неправдиві відомості про загрозу громадській безпеці», які об'єднуються у способі його вчинення – обмані. За словами Р.А. Сабітова, обман полягає у перекручуванні уявлення іншої особи про наявні факти, події та явища. Вводячи в оману стосовно настання будь-якої події, обіцяючи вчинити в майбутньому певні дії, суб'єкт тим самим вводить в оману потерпілу особу і таким чином посягає на інтереси, які охороняються кримінальним правом [1, с. 9].

Склад злочину, передбаченого ч. 1 ст. 259 КК України, належить до формальних не усічених. Цей злочин вважається закінченим з моменту доведення неправдивих відомостей про вказану загрозу до відома адресата. При цьому «доведення» слід розглядати не як процес дії, а як її результат. Тому лише факт усвідомлення адресатом характеру загроз, що містяться у цьому повідомленні, може свідчити про закінчення вчинення злочину. Об'єктивними кваліфікуючими ознаками цього злочину є спричинення тяжких наслідків та повторність (ч. 2 ст. 259 КК України).

Суб'єкт завідомо неправдивого повідомлення про загрозу громадській безпеці є загальним. Це фізична осудна особа, яка вчинила злочин, передбачений ст. 259 КК України, у віці не молодше шістнадцяти років. Суб'єктивна сторона неправдивого повідомлення про загрозу громадській безпеці характеризується тільки прямим умислом, тобто винний усвідомлює, що повідомляє про неіснуючу небезпеку і бажає цього. Непрямий умисел при вчиненні цього злочину виключається, оскільки він можливий лише у злочинах з матеріальним складом. При цьому варто звернути увагу практичних працівників правоохоронних органів на те, що при застосуванні ст. 259 КК України їм слід мати на увазі, що обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони цього злочину є первинна мета його вчинення, тобто доведення неправдивої інформації до відома її отримувача. У той час вторинна, віддалена мета такого діяння на кваліфікацію не впливає, але повинна враховуватися при індивідуалізації кримінальної відповідальності. Мотиви вчинення неправдивого повідомлення про загрозу громадській безпеці можуть бути різними: хуліганські спонукання, помста, ревності, заздрість, ненависть, користь тощо. Але, як свідчить практика, найбільш розповсюдженим є перший із вказаних мотивів. В основі хуліганських спонукань зазвичай лежить егоїзм, почуття озлоблено-

сті та незадоволеності, що виявляється у прагненні демонстративно проявити себе, висловити нарочито-показову зневагу до людей, суспільства, законів держави.

Враховуючи результати проведеного нами раніше дослідження кримінально-правових ознак неправдивого повідомлення про загрозу громадській безпеці, ми вважаємо, що і сьогодні є нагальна потреба вдосконалення ст. 259 КК України, у зв'язку з чим пропонуємо: по-перше, враховуючи зарубіжний досвід, понизити мінімальну вікову межу кримінальної відповідальності особам, які вчинили неправдиве повідомлення про загрозу громадській безпеці з шістнадцяти до чотирнадцяти років та внести відповідні доповнення до ч. 2 ст. 22 КК України вказівкою на ст. 259, що за ствердженням О.М. Храмцова, відповідає усім вимогам зниження віку кримінальної відповідальності, особливо в сучасних умовах [2, с. 12]; по-друге, необхідно викласти ст. 259 КК України у такій редакції:

«Повідомлення неправдивих відомостей про загрозу громадській безпеці

1. Умисне повідомлення неправдивих відомостей про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками, –

карається позбавленням волі на строк від двох до шести років.

2. Те саме діяння, якщо воно призвело до загибелі людей, заподіяння тяжкого або середньої тяжкості тілесних ушкоджень, або завдало майнової шкоди в особливо великих розмірах, або вчинене повторно, –

карається позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років.

Примітка. Майнова шкода вважається заподіяною в особливо великих розмірах, якщо реальні збитки становлять суму, яка в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину» [3, с. 157].

1. Сабитов Р.А. Обман как средство совершения преступления. Омск: Омская школа милиции МВД СССР, 1980. 79 с.

2. Храмцов О.М. Кримінологія вербальної агресії: Автореф. дис. к.ю.н.: 12.00.08 / НУВС. Харків. 2004. 20 с.

3. Кириченко О.В. Кримінально-правова характеристика неправдивого повідомлення про загрозу громадській безпеці // Jurnalul juridic national: teorie si practica. 2014. № 4 (8). С. 152–157.